

اقتصاد بخش توزیع برق، لزوم برون رفت از اقتصاد دولتی

کنفرانس شبکه های توزیع برق وارد بیستمین و یکمین سال برگزاری خود شده است و میزبان امسال این کنفرانس استان البرز و شرکت توزیع برق استان البرز میباشد. قرار است در این کنفرانس آخرین دانش و یافته های علمی و تولیدات صنعتی بخش توزیع برق کشور منتشر و اطلاع رسانی گردد. با توجه به حضور احتمالی مدیران بلند پایه وزارت نیرو و صنعت برق در این همایش ملی؛ انتظار می رود مباحثی از قبیل اقتصاد برق؛ رضایت مندی مشترکین؛ کاهش تلفات؛ صرفه جویی؛ مدیریت مصرف؛ پایداری شبکه و هوشمندی شبکه ها و لوازم اندازه گیری، مشابه موارد مطرحه در بیست کنفرانس قبلی توزیع مجددا مورد تاکید قرار گیرد و ضمناً تاکید گردد که این قبیل کنفرانسها باید کاربردی و جهت دار باشد.

فارغ از شرایط تحقق این راهبرد های تکراری سالانه؛ این کنفرانس در شرایطی خاصی از برنامه ساختار نوین صنعت برق برگزار میگردد. ساختاری نوینی که به نظر تشکیل شرکت مادر تخصصی توزیع برق از اولویت های آن است.

بخش توزیع برق کشور علاوه بر ویژگیهای ذاتی خودش؛ در بخش اقتصادی اش نیز پیچیدگیها و مشخصات ویژه ای دارد که اقتصاد کلیه ذینفعان بر توقع و متنوع و پراکنده اش را تحت تاثیر قرار میدهد. دامنه این تاثیر به شدت متغییر و تابع مدل مدیریت اقتصادی این بخش است.

بخش توزیع برق با بیش از ۷۵۰ هزار کیلومتر شبکه توزیع، ۶۰۰ هزار ترانسفورماتور توزیع و بیش از ۳۰ میلیون مشترک و داشتن املاک و دارایی های متعدد و خصوصاً تجربه ۱۰۰ ساله و با بیش از ۲۵۰۰۰ نفر نیروی انسانی متخصص و کاربلد، بخش ثروتمندی است و دارایی آن با قیمت روز تعدیل شده بالغ بر ۱۰۰۰۰۰ میلیارد تومان برآورد میگردد. پیش بینی میگردد طول شبکه های توزیع تا سال ۱۴۰۴ به بیش از ۹۳۰ هزار کیلومتر و تعداد ترانسفورماتورهای توزیع بالغ بر ۸۳۰ هزار دستگاه؛ میزان فروش برق این بخش به حدود ۳۵۰۰۰۰ میلیون کیلوواتساعت و تعداد مشترکین این بخش بیشتر از ۴۵ میلیون گردد. گردش مالی و سهمی که بخش فوق در اقتصاد صنعت برق و کشور ایفا می نماید، ایجاب می نماید که رویکرد نگاه داری و خصوصی سازی در این بخش تقویت گردد.

این بخش علیرغم دارایی ها و ثروت های هنگفت فوق، به علت محدودیتهای ساختاری و تنگناهای قانونی ناشی از تفکر حاکم دولتی بران، به طور مستمر گرفتار مشکلات مالی و نقدینگی است که به شدت فعالیتهای و فرایندهای مرتبط با آن را تحت تاثیر قرار داده است.

اقتصاد توزیع برق در بخش اقتصاد فروش برق تابع تصمیمات ابلاغی در قانون و در چارچوب تفکر دولتی، در بخش هزینه های برقراری انشعاب و نیرورسانی تابع ابلاغ های قانونی و دولتی و وزارتی و حتی در بخش انجام خدمات تابع ابلاغ های وزارتی است. این بخش حتی اختیار تعیین هزینه انجام خدمات متفرقه را هم ندارد و به عبارتی نگاه رویکرد به اقتصاد این بخش، نگاه تولید دولتی است و به این بخش مترقی و ثروتمند مشابه یک بخش فاقد توان تصمیم گیری نگر بسته میشود.

یکی از نمونه های این نوع تفکر، تذکری است که اخیراً کمسیون محترم اصل نود در مورد هزینه های صدور فیش اخطار قطعی برق مطرح نمودند و عنوان شد این اقدام؛ یعنی اختیار تعیین هزینه های خدمات توسط صنعت برق کاری غیر قانونی است. اختیاری که بر اساس قانون برق کشور و این نامه تکمیلی و اساسنامه شرکتهای توزیع بر عهده این شرکتهاست و پیشنهاد میگردد کمسیون محترم اصل نود، در مورد علل کاهش شاخصهای اقتصادی بخش موثر فوق نیز علیرغم تلاش شبانه روزی مجموعه همکاران سوال فرمایند.

شرایط و انتظارات و مشکلات فعلی بخش توزیع ایجاب می کند که نگاه اقتصادی جدیدی به این بخش حاکم شود و قطعاً این نگاه، رویکرد و تفکر اقتصاد دولتی نیست. بلکه یک رویکرد اقتصادی اثر بخش است.

اقتصاد بخش توزیع برق در بخش خرید و فروش برق، فرایندهای اقتصادی منجر به برقراری انشعاب برق و خدمات ذریبط و اقتصاد بخش تولید و صنایع ذریبط مرتبط با آن قابل تامل است و نیاز به ترسیم رویکرد های جدید است.

به عنوان مثال، اقتصاد سالانه بخش توزیع برق در بخش تولید و صنعت، در بدترین شرایط اقتصادی آن؛ هم بدون استثناء چرخش و گردش دارد به طوریکه گردش مالی سالانه این چرخه مهم اقتصادی؛ تا ۳۰۰۰ میلیارد برآورد میگردد که بالغ بر ۸۰ درصد آن تولیدات صنعتی بوده و اشتغال بالغ بر ۶۰۰۰۰ نفر را موجب میشود.

رویکرد اثر بخش اقتصادی به بخش توزیع برق، به معنای، آزاد سازی نیست به معنای بنگاه داری و خصوصی سازی واقعی و سود اور با منطق کنترلی رگلاتوری است که مسیولیتها بر اساس اختیارات تعریف شده است. در این مدل؛ تعریف دقیق وظایف و مسیولیت ها در چهار محور مرتبط به هم: مدیریت، مالکیت، ساختار و مقررات به منظور ارائه خدمت بهتر و مناسب تر و یا قیمتی منطقی و قابل رقابت به مشتریان با لحاظ راهبرد های زیرمورد توجه قرار میگیرد

۱_ برون سپاری و خصوصی سازی و بنگاه داری و جداسازی کامل از بخش دولتی

۲_ تعریف رگولاتوری و باز تعریف وظایف حاکمیتی وزارت نیرو (الزام تامین برق) به منظور حصول اطمینان از پایداری؛ ایمنی و حفظ محیط زیست

۳_ رفع انحصار در فروش برق به مشتریان و امکان انتخاب برای مشتری و جهت گیری به منظور فعال سازی بورس برق

۴_ تدوین راهبرد برون سپاری با تفکیک وظایف مدیریت؛ بهره برداری؛ توسعه و مشتریان، و رضایت مندی مشترکین

۵_ بنگاهداری و سود آوری و جداسازی سیمداری از بازرگانی برق و توسعه مدیریت داراییها و کاهش قیمت تمام شده

۶_ عدم دخالت دولت در بازیگردانی بخش توزیع و تعریف نقش حاکمیتی و اعمال و تعریف منطقه ای نرخ خدمات بخش توزیع و توسعه استفاده از سرمایه گذاری بخش خصوصی

۷_ واگذاری تمام زیر فعالیتهای بخش توزیع به شرکتهای خصوصی با مدیریت یکپارچه شرکت

۸_ استفاده بیشتر از انرژیهای تجدید پذیر

۹_ کاهش شدت مصرف انرژی

برای تطبیق انتظارات رو به رشد جامعه از بخش توزیع و بهبود شاخصهای فنی و اقتصادی آن و توسعه استفاده از فن اوریهای جدید در بخش فوق و افزایش بهره وری و گردش موثر چرخ توزیع برق، نیاز به تغییر نگرش به اقتصاد توزیع برق و بازتعریف کلی و راهبردی آن می باشد و بی شک تفکر و رویکرد و دخالت دولتی به چرخه اقتصاد توزیع برق دیگر پاسخگو نیست.

در خاتمه، به عوامل برگزار کننده؛ این گردهمایی بزرگ دست مرزاد می گوئیم و امیدواریم در سال اقدام و عمل، بخش صنعت توزیع برق شاهد اقدام موثری برای برون رفت اقتصاد در حال فروپاشی از تله اقتصاد دولتی باشد.

سعید مهذب ترابی

رئیس انجمن علمی مدیریت مصرف انرژی ایران و مدیر عامل شرکت مهندسی قدس نیرو